

УДК 373.015.31:316.42

АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Акіншева Ірина Петрівна

м.Луганськ

Дана стаття присвячена аналізу концепції громадянського виховання учнів на сучасному етапі. Громадянське виховання – формування громадянськості як інтегративної якості особистості, що дає можливість людині відчувати себе морально, соціально, поетично та юридично дієздатною та захищеною. Необхідно зазначити, що важливе місце в громадянському вихованні посідає громадянська освіта – навчання, спрямоване на формування знань про права і обов'язки людини.

Ключові слова: громадянське виховання, завдання громадянського виховання, громадянська освіта, політична культура, національна свідомість, правова культура.

Актуальність громадянського виховання особистості в сучасному українському суспільстві великою мірою зумовлюється потребою державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають забезпечити усім громадянам рівні стартові можливості для розвитку й застосування їхніх потенціальних здібностей, досягнення суб'єктивно привабливих і водночас соціально значущих цілей як умови реалізації найголовнішої соціально-психологічної потреби особистості – потреби в самовизначенні та самоствердженні.

Формування громадянськості є аспектом більш широкого явища, що стосується громадянської культури та політичної ментальності. Ці питання знайшли висвітлення у працях Г.Алмонда, Ж.Блонделя, М.Дюверже та інших. Серед вітчизняних науковців проблеми громадянської та політичної культури досліджувалися у працях В.Андрущенко, В.Бабкіна, І.Бойченка, Л.Губерської, В.Толстих, В.Шинкарука та інших.

Мета даної статті – аналіз концепції громадянського виховання учнів на сучасному етапі.

Процес розбудови й утвердження суверенної, правової, демократичної, соціально орієнтованої держави органічно пов'язаний із становленням громадянського суспільства в Україні, що передбачає істотну трансформацію світоглядних орієнтацій та самосвідомості народу.

Актуальність громадянського виховання в Україні зумовлюється водночас процесом відродження нації. Для України, яка є поліетнічною державою, громадянське виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що воно покликане сприяти формуванню соборності України, що є серцевиною української національної ідеї. Саме на базі демократичних цінностей, що мають лежати в основі громадянського виховання, можливе об'єднання різних етносів і регіонів України задля розбудови й вдосконалення суверенної, демократичної держави, громадянського суспільства. Ці процеси вимагають формування громадянської культури.

Важливу роль у цьому плані відіграють всі ланки системи освіти загалом і громадянська освіта та виховання, зокрема, особливо у суспільстві перехідному, де вони не тільки підтримують, а й закладають основи демократичної ментальності, формують у громадян ідеї та поняття про права і обов'язки людини, виховують здатність до критичного мислення, уміння відстоювати свої права, інтереси, переконання, усвідомлювати свої обов'язки та виявляти толерантність до поглядів іншої людини, керуватися у вияві соціальної активності демократичними принципами [1, с.6].

Сьогодні важливим завданням українського суспільства на шляху до розбудови демократичної держави є виховання громадянина, який бере участь у житті своєї громади. Саме тому школа не лише як освітня інституція, а й передусім як громад-

ський центр та традиційний духовний осередок місцевої спільноти має сприяти розвитку демократичної політичної культури, формуванню громадянської компетентності, політико-правових знань та громадянської відповідальності молодих людей. Громадянська освіта поступове стає невід'ємним компонентом навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі [2, с.15].

Громадянське виховання – процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично, юридично дієздатною та захищеною. Воно покликане виховувати особистість чутливою до свого оточення, залучати її до суспільного життя, в якому права людини є визначальними.

Завдання громадянського виховання:

- визнання й забезпечення в реальному житті прав людини як гуманістичної цінності та єдиної норми всіх людей без будь-яких дискримінацій, на чому будується відкрите, демократичне, громадянське суспільство;
- усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, прав людини та її громадянською відповідальністю;
- формування національної свідомості, належності до рідної землі, народу; визнання духовної єдності поколінь та спільності культурної спадщини; виховання почуття патріотизму, відданості в служінні Батьківщині;
- утвердження гуманістичної моралі та формування поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість.
- формування соціальної активності і професійної компетентності особистості на основі таких соціальних умінь: готовність до участі в процесах державотворення, здатність до спільного життя і співпраці в громадянському суспільстві, готовність узяти на себе відповідальність, здатність розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів, здатність до самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей; формування працелюбності особистості, відповідності за свої дії;
- формування політичної та правової культури засобами громадянської освіти, яка дає знання про політичні системи і владу на всіх рівнях суспільного життя, про закони та законодавчі системи; виховання поваги до Конституції України, законодавства, державної мови;
- розвиток критичного мислення, що забезпечує здатність усвідомлювати та відстоювати особисту позицію в тих чи інших питаннях, уміння знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах, уміння переосмислювати дії та аргументи, передбачати можливі наслідки дії та вчинків;
- уміння визначати форми та способи своєї участі в житті суспільства, захищати і підтримувати закони та права людини, бути обізнаним зі способом соціального захисту;
- виховання негативного ставлення до будь-яких форм насильництва: активне запобігання виявленню деструктивного націоналізму, месіанських настроїв [3].

Важливою складовою змісту громадянського виховання є розвиток політичної культури. Вона включає належну політичну компетентність, знання про типи держав, політичне влаштування суспільства, політичні організації та інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему. Політична культура виявляється також у лояльному і водночас критично вимогливому ставленні людей до держави, її установ, органів влади, у здатності громадян брати участь у прийнятті рішень, які мають впливати на владу.

В сучасних політичних дослідженнях існує понад 30 визна-

чень політичної культури. Значне розходження в поглядах на одне і те ж явище пояснюється його складністю і недостатнім вивченням. Так, Дж.Алмонд і С.Верба визначають політичну культуру як сукупність психологічних орієнтацій людей щодо політичних об'єктів. На їх думку, політична культура нації є особливий розподіл зразків орієнтації стосовно політичних об'єктів серед представників певної нації. Коли ми говоримо про політичну культуру суспільства, зазначають Дж.Алмонд і С.Верба, то маємо на увазі політичну систему, інтеріоризовану в знаннях, почуттях і оцінках населення.

Політична культура являє собою характеристику всього по-

літичного життя, тому її не можна зводити до окремих, хоча й дуже важливих явищ цієї сфери суспільного життя, наприклад, тільки до політичної свідомості або політичної поведінки [4].

Таким чином, можливість формування такої якості як почуття власної гідності, що безпосередньо пов'язане з адекватною самооцінкою учнів, позитивним само сприйняттям, за даними психологів, формується у дітей під впливом навколишнього середовища – в першу чергу, стилю спілкування дорослих. Безумовно, найбільший вплив має сімейне виховання, але стиль взаємин учителя з учнями, особливо в початковій школі, накладає свій відбиток, на ставлення до самого себе.

Література і джерела

1. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Освіта України. – 2000. – № 32. – С.6
2. Громадянське виховання // Освіта України. – 10 серпня 2007. – № 59. – С.15
3. Громадянське виховання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://teacher.at.ua/publ/gromadjanske_vikhovannja – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Політична і популярна культури як предмет політичного аналізу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php> – Загол. з екрану. – Мова укр.

Дана стаття посвящена аналізу концепції громадянського виховання учеників на сучасному етапі. Громадянське виховання - формування громадянськості як інтегративної якості особистості, яка дає можливість людині почувати себе морально, соціально, поетически і юридически дееспособной и защищенной. Необходимо отметить, что важное место в гражданском воспитании принадлежит гражданскому образованию – обучение, направленное на формирование знаний о правах и обязанностях человека.

Ключевые слова: гражданское воспитание, задачи гражданского воспитания, гражданское образование, политическая культура, национальное сознание, правовая культура.

The author of the article has analysed the conception of civil education of students on the modern stage. Civil education occupies an important place in civil up-bringin, being directed to the formatioin of knowledge on the rights and duties of a person.

Keywords: civil education, tasks of civil education, political culture, national consciousness, legal culture.